

Obývací kout manželů Holých na pražských Petřínách zdobí zvláštní mozaika osmnácti malých obrazů. „Kdybych to viděla v galerii, tak by mě určitě nenapadlo to koupit. Když to u nás ale nějakou dobu viselo, tak už jsme si ten prostor neuměli jinak představit,“ vypráví speciální pedagožka Alena Holá, jak přes původní zápůjčku přišla ke svému prvnímu výtvarnému originálu.

„Vztah k umění si člověk vytváří vůbec nejlépe v intimním prostředí domova. Čím déle se člověk na dílo dívá, tím více ho chce, to je skoro záruka,“ uvažuje Michal Nesázal, jeden z výtvarníků, kteří jsou ochotni půjčovat svá díla „na zkoušku“ – ať už do bytů nebo kanceláří.

Půjčka místo koupě

Zatímco v Česku jsou pronájmy umění stále spíše ojedinělými pokusy několika galeristů, v zahraničí jde o regulérní byznys. „Zakoupený obraz můžete do třiceti dnů vrátit, můžete si jej pořídit na splátky nebo prostě pronajmout. Někteří lidé si obrazy půjčují, protože nemají peníze nebo odvahu si je koupit, jiní proto, aby na čas vyzdobili svoji nemovitost třeba v době, kdy ji chtějí prodat,“ vysvětluje Deborah-Jean Harmonsová, ředitelka sanfranciské galerie Hang Art, kde se pronájem zhruba tisícovky obrazů od šedesáti místních výtvarníků podílí na ročním obratu jednou

LIDÉ NEMUSEJÍ UMĚNÍ STUDOVAT, aby si k němu našli vztah, tvrdí galeristka Andrea Nečasová, která do firem i domácností nabízí obrazy „na zkoušku“.

S Picasssem v kanceláři i ložnici

Pořídit si výtvarné dílo lze podobně snadno jako kalhoty v obchodě konfekcí – když se nehodí, lze je vrátit. Obrazy „bez závazků“ začínají oživovat i české domácnosti a kanceláře.

třetinou. „Děláme to už dvanáct let, zájem je stále vyšší,“ říká.

Třetina zákazníků si obrazy po výpůjčce kupuje se slevou ve výši padesáti procent částky, kterou za pronájem zaplatili, jiní podle Harmonsové zase dávají přednost změně a po čase si půjčí něco nového. Zhruba polovina zájemců o obrazy na pronájem jsou firmy. „Lékaři si dávají záležet na tom, aby v jejich čekárnách bylo příjemné posedět a kochat se nějakým pěkným dílem. Velké firmy zase zušlechťují zaměstnancům pracovní prostředí. Část z nákladů si navíc zákazníci mohou odečíst z daní,“ uvádí.

„U nás na obecním úřadě to dělají taky. Každých šest měsíců mi do kanceláře pověsí další ohavné plátno. A nej-

větší otrava je, že si pod ně nesmím lepit žádné lístečky s poznámkami,“ říká s trochou nadsázky stavební inženýr Rogelio Perez-Diez z nizozemské obce Cranendonck. „Člověk si ale zvykne, mám radši abstraktní umění, tři roky nám tu visely krajinky, těch už jsem měl plné zuby. Tohle je alespoň něco nového,“ dodává smířlivěji.

Právě Nizozemsko patří mezi největší podporovatele výtvarného umění. Podle studie společnosti EIM Nizozemci v roce 2005 za vypůjčená díla utratili sedmadvacet milionů eur (tři čtvrtě miliardy korun). Půjčování obrazů a soch se v zemi Vincenta van Gogha věnuje přes sto organizací, z nichž patnáct funguje už přes čtvrt století.

Nadace SBK s více než padesátiletou tradicí má pobočky v jedenácti městech, v databázi 50 000 klientů a ve fondu 60 000 originálů v hodnotě od 25 do 10 000 eur. Většinu obrazů si lidé odnášejí domů, firemních klientů je asi pětina. Originál lze pořídit už za pět eur (tedy zhruba 130 korun měsíčně) zaplacené částky se strádají do jakési virtuální kasičky. „Kdykoli se můžete rozhodnout, že ‚naspořenou‘ částku použijete, abyste si jakýkoli obraz, který se vám líbí, koupili,“ vysvětluje Priscilla Tosariová z pobočky SBK.

Za obrazem do práce

Ojedinělé pokusy, jak dostat umění mezi lidi, se už objevují i u nás. „Nejllepší to bylo na konci devadesátých let, angličtí a nizozemští ředitelé byli zvyklí obklopovat se krásným uměním, chtěli své firmy kvalitně prezentovat, což dost dobře nejde holými zdmi nebo lacinými plakáty,“ vzpomíná Kanaďanka Camille Huntová, která

v roce 1995 začala v Praze nabízet korporacím, aby si najaly výtvarné originály. „Firmám se líbí dynamika změny a navíc je pro jejich rozpočet přijatelnější zaplatit měsíčně dvě procenta z ceny za pronájem než obraz kupovat,“ vysvětluje.

Pronajímání obrazů má podle galeristky navíc další dimenzi: „Člověk by si neměl kupovat to, co se mu líbí na první pohled. Když s nějakým dílem na první pohled souzníte, tak vás po chvíli začne nudit. Zatímco kousky, které vás nějakým způsobem dráždí, si postupně zamilujete, protože vás budou stále přitahovat.“

„Ano, bavilo mě provokovat zaměstnance, kterým se někdy vystavené obrazy vysloveně nelíbily. Alespoň bylo pořád o čem mluvit,“ vzpomíná Angličan Adam Bager, šéf pražské firmy London Logic, jejíž půjčovná nadšení zmrazila recese v oblasti počítačových technologií. Na částečném úpadku rozkvětu výpůjček obrazů se však kromě ekonomických potíží projevila i národní mentalita. V řadě firem si totiž zahraniční management, který byl na investice do umění zvyklý, postupně vychoval české nástupce – a domácí manažeři v umění podle Camille Hunt většinou vidí „jenom zbytečné náklady“.

Neplatí to však obecně. V prosklené zasedací místnosti na pražském Karlově náměstí právě probíhá porada. Líné jarní slunce mátoživě probleskává přes holé větve stromů sousedícího parku a vrhá měnící se stíny na velké abstraktní plátno nad bzučícím laptopem. Je příjemné zabloudit na ně očima pro malé rozptýlení, i dlouhé schůzování se tak zdá snesitelnější. „Snažili jsme se tu vybudovat příjemné a kulturní prostředí, ve kterém se zaměstnanci budou cítit lépe a „osobněji,

obrazy měníme zhruba čtyřikrát do roka už asi devátým rokem,“ říká Magdalena Souček, vedoucí partnerka firmy Ernst & Young, jejíž pracovníci měli možnost obdivovat už několik set výtvarných děl od současných českých umělců. Podobně se k podpoře výtvarníků snaží přispívat i právní kancelář Kinstellar. „Pronájem nám umožňuje obměňovat vybavení kanceláří a zasedacích místností. Tato myšlenka je přijímána pozitivně jak našimi kolegy, tak klienty,“ říká její zástupce Lukáš Ševčík.

Podobně spolupráci bývají nakloněni i sami výtvarníci. „Umění se tak dostane mezi lidi, kteří se nikdy nesetkali s originály, jen s plakáty. Originál je ale mnohem větší předání energie, zasáhne i ty, kteří se nikdy o umění nezajímali,“ vysvětluje malíř Nesázal, jehož plátna zdobí několik kanceláří. Pronájem mu uvolní místo v ateliéru a přispěje na živobytí, aniž o své obrazy přijde. Navíc si tím dělá reklamu – nezřídka se totiž stává, že Nesázalův ateliér vyhledávají lidé, kteří jeho obrazům přišli na chuť právě ve firmě, kde pracují.

Mercedes versus obraz

Trocha podobné inspirace v našich zeměpisných šířkách, zdá se, není na škodu. „Čechům vizuální tradice není vlastní. Stačí přejít hranice a všimnout si úhledných políček na německé straně a nepořádku na české. U nás se od dob národního obrození spíše udržuje tradice narativní a divadelní, veřejnost na jejich protagonistech visí,“ zamýšlí se malíř Jiří Matějů. „My nepotřebujeme celebrity, nýbrž elity, ty se však nepoznají podle velikosti automobilu, nýbrž podle velikosti myšlení a cítní. Úpadek u nás začíná a souvisí také ▶

▲ **SANFRANCISKÁ GALERIE HANG ART** se pronajímáním obrazů zabývá už přes deset let. Vypůjčené dílo může například výsperkovat byt, aby se více zamlouval případným kupcům.

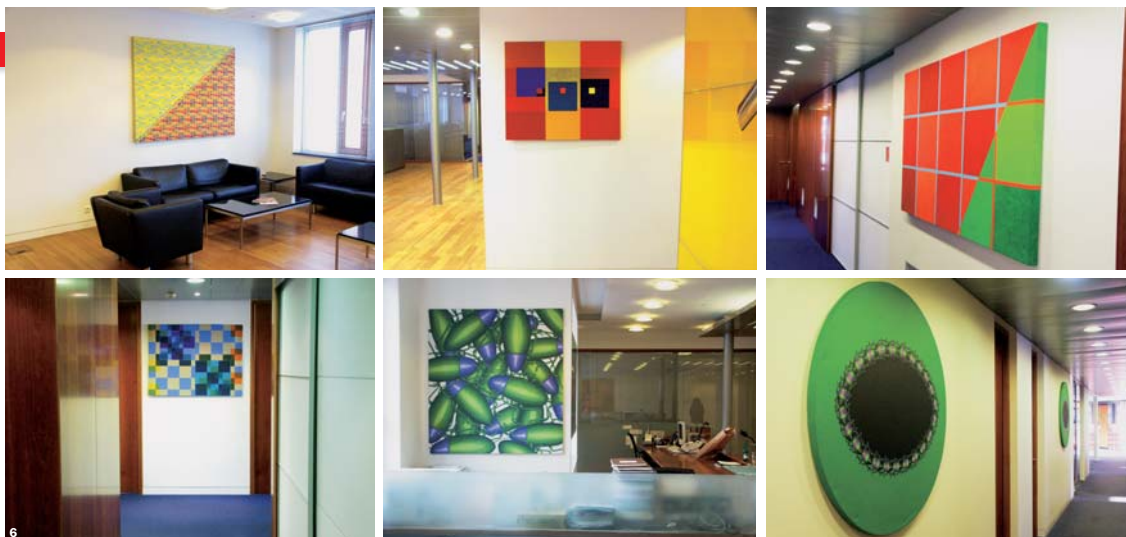
▲ **ČECHŮM NENÍ VIZUÁLNÍ TRADICE VLASTNÍ**, spíše než obrazy se psími značkovými auty, domnívá se výtvarník Jiří Matějů.

▼ **TAK DLOUHO JIM VISELA MOZAIKA DOMA**, až se rozhodli ji koupit. „Najednou sem začala patřit,“ vzpomíná Alena Holá na to, jak přišla k originálu od Marty Morice.

◀ **NABÍDNOUT ZAMĚSTNANCŮM** kulturní prostředí, kde se budou cítit osobněji? Magdalena Souček to zkouší s pronajatými výtvarnými originály. Na snímku s plátnem Michala Nesázala.

► **VÝTVARNÉ ORIGINÁLY** odívají jinak monotónní kanceláře. Na snímku prostory ozdobené díly Jiřího Matějů a Romana Franty.

s politiky, kteří mnohdy svými postoji deklarují nevкус," dodává skepticky.

Právě kultivaci národního vkusu si rozhodlo vzít za své sdružení Artblues. „Je potřeba umožnit cestu k umění lidem, kteří o něm nic nevědí, protože do galerií nechodí, avšak každý den tráví v práci. Češi se pořád ještě nenabažili materiálních statků, rádi dávají na odív své ferrari a mercedesy, přičemž i těm bohatým, kteří by měli na soukromé letadlo, je líto dát třicet tisíc korun za originální obraz,“ říká ředitelka Artblues Andrea Nečasová, která nyní začala obrazy na zkoušku nabízet i do domácností. „Když si koupíte kalhoty a nesednou vám, tak je bez problému vrátíte. Podobně fungují i zápůjčky domů – je to nezávazná, osobní, intimní zkouška, seznámení se pro ty, kdo váhají, mají pochybnosti,“ dodává.

Jednou z domácností, do které zkušebně doputovaly obrazy Artblues, byla i rodina Kleinová z pražských Nuslí. „Měli jsme obraz půjčený dva roky, přirostl nám k srdci a bylo nám hrozně líto, když odcházet,“ vzpomíná Eva Kleinová, kterou nakonec od koupě odradila cena. „Umění je samozřejmě dobrá investice, ale člověk na to musí mít rezervy, my jsme potřebovali zaplatit důležitější věci a takový obraz je najednou hrozně velká částka. Ale kdybych na něj měla, tak si ho určitě koupím, protože po něm pořád teskníme, u nás byl jako člen rodiny v živém depozitáři, žil si svým životem,“ říká matka tří dětí.

Artotéka Artblues zatím čítá kolem padesáti děl od současných českých výtvarníků, zprostředkování pronájmu nabízejí i u umělců doposud nezastoupených v jejich katalogu – nabídka totiž, jak bývá pra-

vidlem, stoupá s poptávkou. Zkrášlit obývací pokoj metr a půl širokým akrylem z cyklu *Rěkni to květinou* Martiny Novotné lze za pět set korun měsíčně, akvarely Jiřího Matějů o velikosti A3 jsou k dostání za 125 korun, stejně tak i velkoformátové fotografie Andrey Lhotákové. Půlmetrové rostlinné tisky na plátně od Mariany Jůdové stojí měsíčně sto korun, za cenu jízdenky v pražské hromadné dopravě se lze měsíc kochat třeba akvarelem *Bambino* od Marty Morice. Půjčovně se při případné koupi obrazu promítá do jeho ceny jako sleva. „Jde o to, prolomit bariéru. Spousta lidí má pocit, že umění nerozumí. Umění ale není potřeba studovat, prvotní motiv je, že člověka musí zaujmout, musí si v něm najít něco svého,“ říká Nečasová.

Radka Smejkalová ■

■ Artotéky aneb Pro obraz do knihovny...

Zapadlá ve stínu betonového koloritu největšího českého sídliště na pražském Jižním Městě působí největší česká artotéka.

Kdysi se tu zřídila v pobočce Městské knihovny, aby lidé, co se sem stěhovali, měli možnost zapůjčit si reprodukcce nebo grafiky do svých nových bytů, vzpomíná Olga Kučerová na dobu před čtvrt stoletím, kdy pražská artotéka začínala. Mnohé ze zhruba šesti tisíc reprodukcí a čtyř tisíc grafik jsou od té doby v podstatě permanentně „deponovány“ v bytech uživatelů. „Chodí sem pán, co má reprodukcce doma už dvacet let, za tu dobu mu úplně vybledla, ale on si na ni zvykl a ani ji nechce vyměnit. Pokud na určité dílo není rezervace, lze si je zapůjčit znovu,“ vysvětluje artotékařka.

Svého plakátového Picassa, Moneta nebo Monu Lisu, ale i originální grafiky současných českých umělců si může odnést domů kterýkoli čtenář Městské knihovny v Praze, ročně brány artotéky opustí kolem

dvou a půl tisíce děl. Největší zájem mají lidé mezi 20 až 30 lety a potom senioři. „Jezdí sem i zájemci mimopražští, například jedna paní z penzionu v jižních Čechách. Ale v poslední době výpůjčky poklesly, rámy jsou omšelé, už se tolik nelíbí,“ dodává knihovnice, která se proto nyní snaží fond zrenovat.

Evropské artotéky nabízejí originály zcela běžně. Za pakatel lze originálně vyzdobit

▲ **ZA MALÝ POPLATEK** si lze výtvarná díla dlouhodobě zapůjčit v artotékách. Na Jižním Městě mají zhruba deset tisíc reprodukcí a grafik.

byt i v sousedním Německu. „Nudí vás prostředí, v němž žijete, byt vás už neinspiruje, padají na vás v něm zdi? Možná vás napadlo, že byste měli znovu vytapetovat? Je čas navštívit naši artotéku!“ lákají například webové stránky městské půjčovny umění v Norimberku, kde k tříměsíčnímu zapůjčení originálu stačí být místní a zaplatit sedm eur, tedy necelých dvě stě korun. Podobně to funguje i v dalších ze 120 podobných zařízení po celém Německu. Při knihovnách, a to i v malých městech, běžně fungují artotéky originálních děl také ve Francii. „Je tu tradice zprostředkovávat umění všem vrstvám, i těm, které si ho nemohou dovolit,“ uvažuje výtvarnice Marta Morice z bretaňského Lorientu. „Za roční poplatek osmdesáti eur si v artotéce můžete půjčit, kolik obrazů chcete. Ve škole, kam chodí můj syn, měli také půjčený obraz, tři dopoledne si o něm vyprávěli a něco k tomu malovali,“ říká malířka, jejíž některá plátna si cestu do nových domácností našla také cestou zápůjčky.